

Co je umělecké dílo?

Úvod do uměnovědných studií

Malé opakování

- ▶ Esteticismus
 - ▶ Expresivismus
 - ▶ Kognitivismus
-
- ▶ Poznání
 - ▶ Libost (krása?)
 - ▶ Emoce

Malé opakování

- ▶ M. Heidegger
- ▶ O. Wilde
- ▶ L.N. Tolstoj

...hodnota umění spočívá...

- ▶ V poznávání hodnot (morálky)
- ▶ V poznávání pravdy
- ▶ V něm samotném

Malé opakování

Malé opakování

Pojem díla v umění

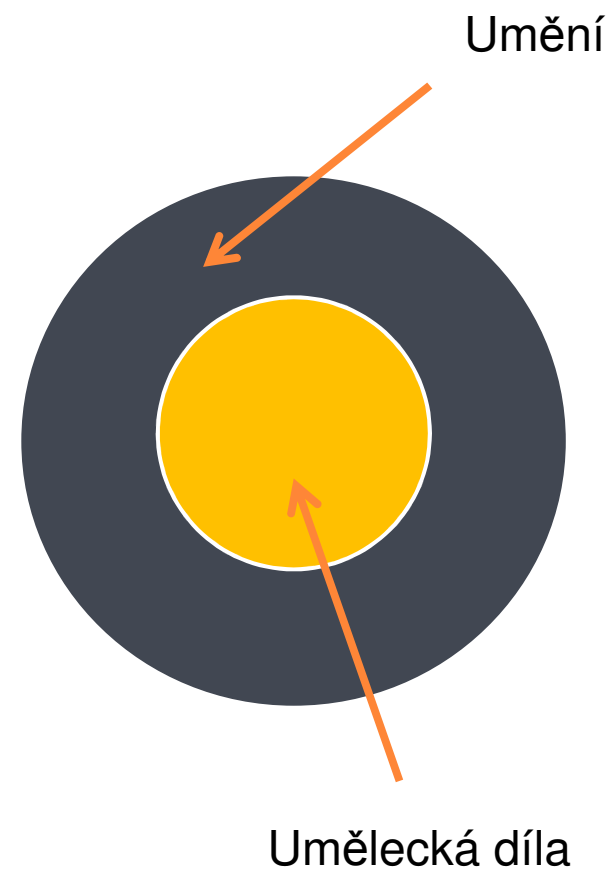
- ▶ Pojem umění je širší než množina uměleckých děl

...ukázka...

Pojem díla v umění

- ▶ Pojem umění je širší než množina uměleckých děl
- ▶ Existují umělecké „objekty“, jež nemají charakter „díla“
 - ▶ improvizovaný hudební koncert
 - ▶ performance
 - ▶ výtvarné „objekty“

Pojem díla v hudbě

- ▶ 1537 vydal Nicolaus Listenius traktát *Musica*
 - ▶ opus perfectum et absolutum (dokonalé, uzavřené dílo)
 - ▶ písemná fixace skladatelem (notové písmo)
 - ▶ přetrvává po smrti skladatele

UZAVŘENOST – FIXACE - TRVÁNÍ

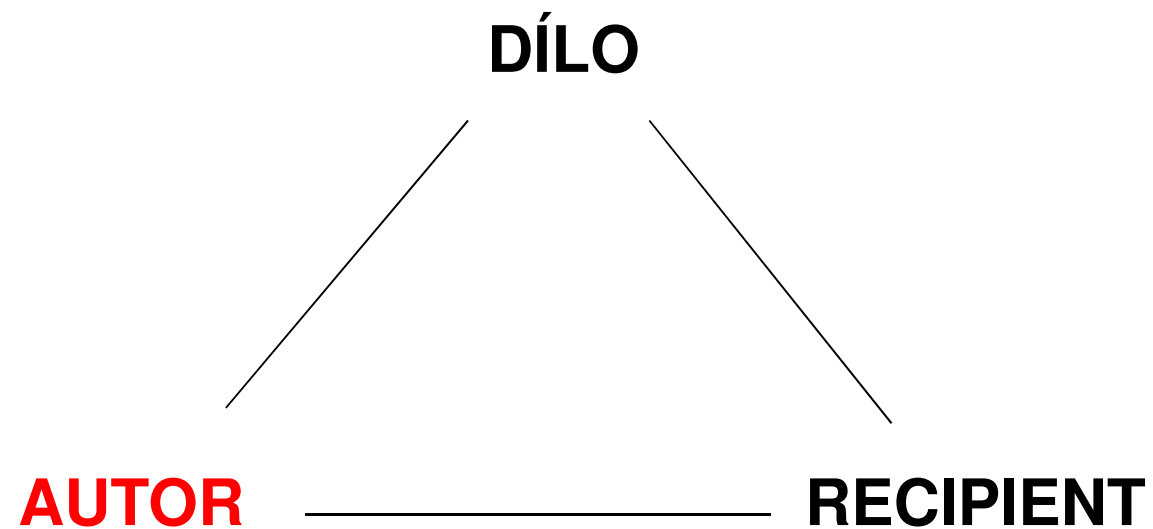
Charakteristiky uměleckého díla

- ▶ Individuální, ve **své struktuře neopakovatelný** objekt.
- ▶ Výsledkem činnosti, **individuální práce tvůrce** – tvorba.
- ▶ Dílo **osobní výpovědí** tvůrce.
- ▶ Umělecký tvar se **vztahuje k druhovým normám** (drama, román, symfonie)
- ▶ Dílo **uzavřeným celkem** (začátek a konec v časových uměních, rám obrazu).
- ▶ **Integrovaný celek**
- ▶ Informace určená **pro recepci**.
- ▶ Nutnost **písemné či hmotné fixace**, jež je východiskem recepce či interpretace a recepce.

(Lissa, Zofia: Nové studie z hudební estetiky, 1982)

Přístupy k problému

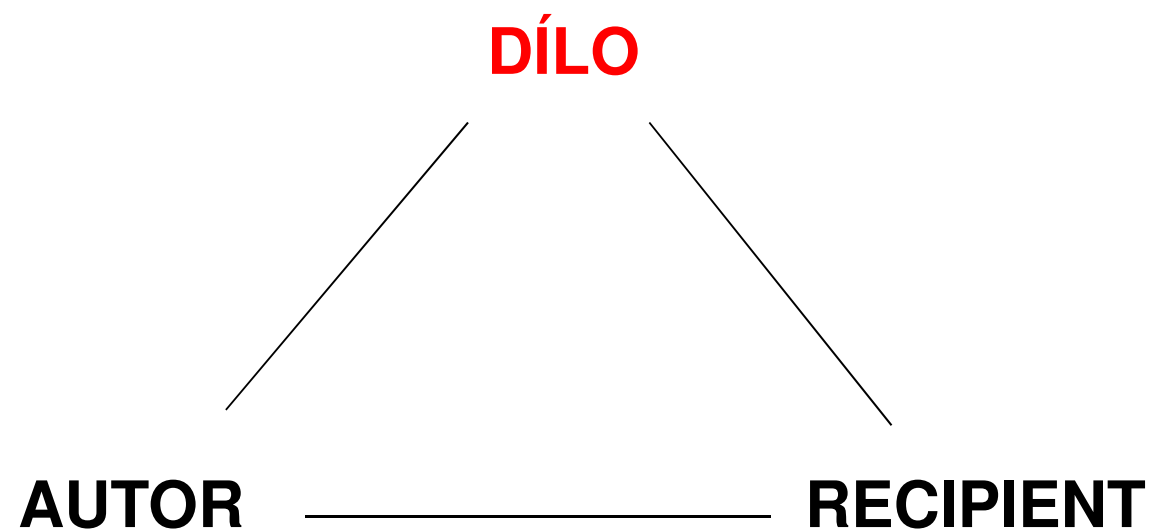

Historická proměnlivost hranic díla

- ▶ Přítomnost autora v díle??
- ▶ Exkurz k vnímání hudby
 - ▶ Afektivní teorie
 - ▶ Sturm und Drang – emocionálnita
 - ▶ Romantismus – hudba a absolutno
 - ▶ Hudební formalismus – hudba jako znějící pohybové formy (Eduard Hanslick: O hudební krásnu, 1854).
 - ▶ Expresionismus – výraz

Přístupy k problému

Hranice uměleckého díla

- ▶ Roman Ingarden: *Umělecké dílo literární* (1931)
- ▶ Z díla vylučuje:
 - ▶ autora, jeho prožitky a psychické stavy
 - ▶ prožitky, psychické stavy čtenáře
 - ▶ sféra předmětů a skutečností, které tvořily předobraz předmětů a skutečností v díle
- ▶ Metodologické důsledky
 - ▶ dílocentrická interpretace
 - ▶ zdůrazňuje autonomii a opomíjí kontexty díla
 - ▶ ruský formalismus, New Criticism, německá literární věda po 2. světové válce

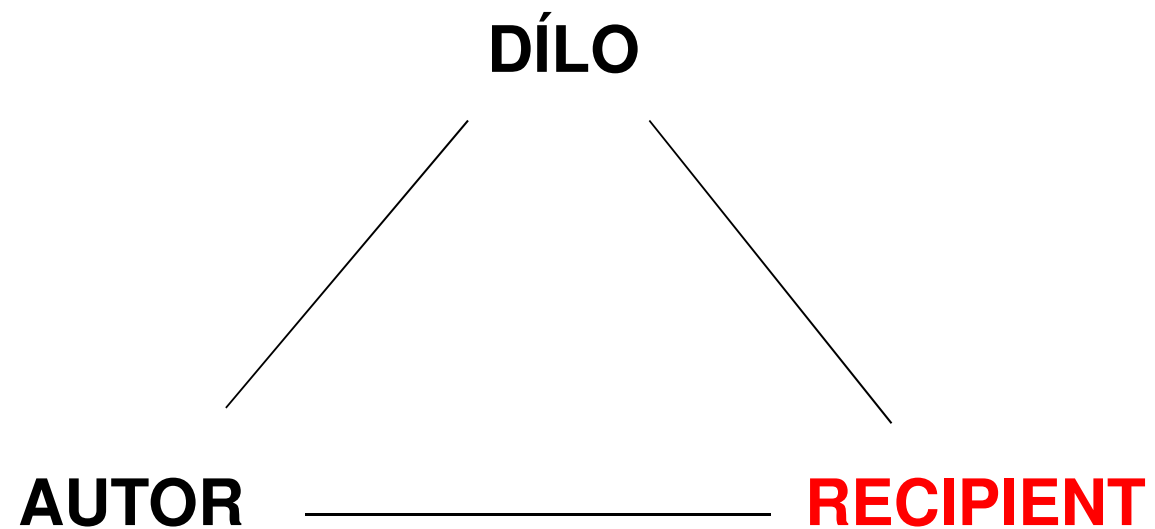

Exkurz – Ruský formalismus

- ▶ 1915 – cca 1930
 - ▶ Roman Osipovič Jakobson
 - ▶ Peter Bogatyrev
 - ▶ Gregor Vinokurov

- ▶ FABULE (obsah)
- ▶ SYŽET (forma)
 - ▶ Pražský lingvistický kroužek
 - ▶ Francouzský strukturalismus
 - ▶ Teorie vyprávění – R. Barthes

Přístupy k problému

Artefakt a estetický objekt

- ▶ hmotné dílo – artefakt
- ▶ estetický objekt – vzniká ve vědomí vnímatele, nehmotný

- ▶ Nedourčenost uměleckého díla (R. Ingarden)
 - ▶ během aktu recepce dochází ke **konkretizaci** díla recipientem
 - ▶ struktura díla je „nedourčená“, obsahuje „bílá místa“

- ▶ „Estetický objekt“
 - ▶ Kant
 - ▶ Mukařovský
 - ▶ Ingarden

Vrstvy uměleckého díla literárního

- ▶ R. Ingarden pro literární dílo rozlišuje:
 - ▶ vrstvu zvukové podoby slov
 - ▶ vrstvu významových celků
 - ▶ vrstvu znázorněných předmětností
 - ▶ vrstvu schematických aspektů (...nedourčenost...)
- ▶ Zdůrazňuje jejich polyfonní vztahy mezi vrstvami

Vrstvy uměleckého díla

- ▶ Květoslav Chvatík: *Strukturální estetika* (1994, 2001)
- ▶ 3 vrstvy díla:
 - ▶ předmětná (materiální/znaky)
 - ▶ významová
 - ▶ vrstva smyslu – odkazuje mimo dílo ke kulturnímu a ideologickému kontextu

Problém identity díla

- ▶ Proměnlivost **estetických objektů** spjatých s tímtež hmotným dílem (artefaktem)
- ▶ Intersubjektivita je identita garantována:
 - ▶ Artefaktem
 - ▶ Sociálním charakterem struktury umění
 - ▶ mody recepce, stereotypy, kódy jsou sociálně normovány
- ▶ Historičnost díla – dějiny recepce
 - ▶ Recepční školy – proces čtení

Problematika otevřenosti uměleckého díla

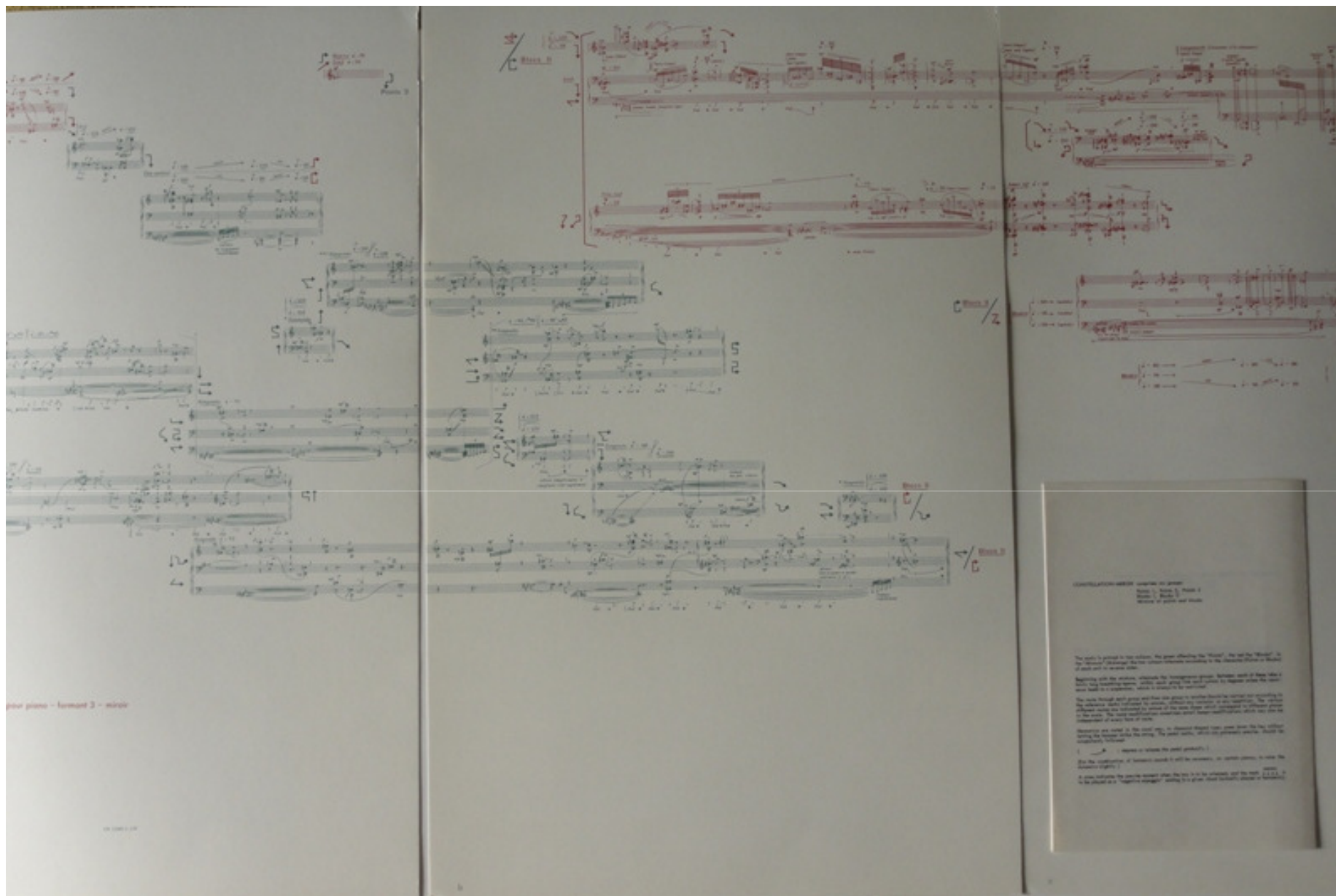
- ▶ Umberto Eco: Opera aperta (1962)
 - ▶ uzavřené dílo – středověké alegorie
 - ▶ symbolika fixována institucionálně
 - ▶ autorita pravidel čtení
 - ▶ proměna – až symbolismus 2. pol. 19. století
 - ▶ moderní umění
 - ▶ otevřenost jako neurčitost komunikace
 - ▶ neomezená ale ne libovolná interpretace

Otevřené dílo - příklad

- ▶ aleatorika – typ hudební kompozice využívající prvku náhody, americký skladatel John Cage (1912-1992) užíval označení „indeterminacy“
- ▶ Karlheinz Stockhausen (1928-2007) – německý skladatel, klíčová osobnost tzv. seriální hudby
 - ▶ *Klavierstück XI* (Klavírní kus č. 11) z roku 1956 – segmenty hrány v náhodném pořadí
- ▶ Pierre Boulez (1925) – francouzský skladatel
 - ▶ *Klavírní sonáta č.3*

Přístupy k problému

